אובעל חוב בבינונית וכי תימא סבר ר"ע כל

בעל חוב נמי בעידית איכא למיפרך מה

לבעל חוב שכן יפה כחו בנוקין תאמר

בהקדש שהורע כחו בנזקין לעולם דנגח

תורא דידן לתורא דהקדש ודקא קשיא לך

שור רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש

ר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא דתניא לר"ש

בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח שור

של הדיום פמור שור של הדיום שנגח שור

של הקדש בין תם בין מועד משלם נזק שלם אי הכי ר' ישמעאל ור"ע ממאי דבעידית דניזק

וזיבורית דמזיק פליגי דלמא דכ"ע בדניזק

שיימינן והכא בפלוגתא דר"ש בן מנסיא

ורבנן קמפלגי ר"ע סבר כר"ש בן מנסיא ור'

ישמעאל סבר כרבגן א"כ מאי לא בא הכתוב ועוד מאי ק"ו להקדש ועוד הא אמר

רב אשי תניא בהדיא ימיטב שדהו ומיטב

כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב

כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר

במיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק:

רמי ליה אביי לרבא כתיב מיטב שדהו

ומימב כרמו ישלם מימב אין מידי אחרינא

לא והתניא 20 ישיב לרבות שוה כסף ואפילו

סובין לא קשיא כאן מדעתו כאן בעל כרחו

אמר עולא בריה דרב עילאי דיקא נמי דכתיב

ישלם בעל כרחו א"ל אביי מי כתיב ישולם

ישלם כתיב מדעתו משמע אלא אמר אביי

כדמר דתניא יהרי שהיו לו בתים שדות וכרמים

ואינו מוצא למוכרן מאכילין אותו מעשר

עני עד מחצה והוי בה מר היכי דמי אי

הוזל ארעתא דכ"ע ודידיה גמי זל בהדייהו

אפילו מובא נמי ליספי ליה דהא זול דכ"ע

נמי אלא דאוקיר ארעתא דכולי עלמא ודידיה איידי דעייל ונפיק אזוזי זל ארעיה

נר מצוה

נא א מייי פי״ט מהלי מלוה ולוה הלכה א

סמג עשין לד טוש"ע ח"מ

ממוז הלכה ב ופ״ח

הלכה י סמג עשין סז טור ש"ע ח"מ סי שפט סעיף

ב וסי׳ מיט סעיף א:

בג ג מיי׳ פ״ט מהלכות מתנות עניים הלכה טו

טוש"ע יו"ל סי' רנג סעיף

לקמן לז: גיטין מט., (לקמן ט. י: יד: [ערכין באות כאו. ,[.10

תורה אור השלם ו. כי יבער איש שדה או ו. כָּי יַבְּעָוּ אִישׁ שְּׁנֶּיוֹאוּ כֶּרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוּ וּבָעַר בִּשְּׂדֵה אַחַר מֵיטַב שְּׁדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוּ ישׁלם: שמות כב ד ַבַּעל הַבּוֹר יִשַׁלֵם כֶּסֶף 2. בַּעל הַבּוֹר יִשַּׁלֵם ישיב לבעליו והמת יהיה

[א] תום' ד"ה אי כו' ועד מחלה היינו כו' נ"ב ורמב"ס מפרש מחלה דמיהן ממש וכן פורתה טובא ממש:

הגהות הגר"א

מוסף רש"י

איכא למיפרך. כלומר אפילו סבירא ליה הכי ילפינן הקדש מיניה, דאיכא למיפרך מה לבעל חוב שהוא הדיוט דינא הוא דלשקול בעידית, שכן יפה כוחו בנזקין. שכן יפה הכתוב כחו במקין שחברו חייב בנוקו (גיטין ממ). משלם נזק שלם. ודריש רעהו הכי, רעהו הוא דמשלם חלי נזק, אבל להקדש מק שלם, ולגבי היוק הקדש דריש הכי, לרעהו הוא דמחייב אבל הקדש שחיקה פטור (שם). אי הכי. דר"ע כר"ש אוקמת ליה, מאי דוחקיך דאוקמת פלוגתא דרישה בשומה דניזק ומזיק, דלמה לגבות מן העדית דלמה לגבות מן העדית דקאמר ר"ע נמי מעדית דניזק קאמר, דהיא זיבורית דמזיק כר' ישמעאל, ואמינא לא פליג עליה אלא בק"ו להקדש, דר' ישמעאל לא סבירא ליה דר"ש בן מנסיא (שוו). אם כן. דלא מנסית (נוסה). אם כן, דנה פליג עליה דרישה, מאי לא בא הכתוב. דקחמת, דמשתע לה דה לכך לוה לכך (נוס). רעוד. הי ר"ע קולה קחמר לגדי מזיק כרבי ישתעהל, מאי קל למימר וק"ו דמקילינן נמי גבי הקדש (שם). תניא בהדיא. דלר' עקיכא . בדמזיה שיימינו (חח).

ובעל חוב דינו בבינונים. במס' גיטין בפרק הנוקין (ד' מח:): וכי תימא קסבר ר"ע כו'. אפילו הכי לא גמרינן הקדש מיניה דאיכא למיפרך מה לב"ח שכן יפה כחו בנזקין שההדיוט הוא נוטל בהזיקו

מידי: דתניה ר"ש בן מנסיה כו'. ברים פירקין דשור שנגח וחרבעה וחמשה]: משלם נוק שלם. וקדריש ליה לרעהום הכי שור של רעהו הוא דכי הוי מזיק תם לא משלם אלא חלי נוק אבל אי מזיק שור של הקדש משלם מזיק נזק שלם ואפילו תם וקאמר ר"ע דשקל הקדש שיעור דמי שורו מעידית קרקעות של מזיק: דלמח דכ"ע בדניוק שיימינן. ולח משלם ליה מזיק אלא זיבורית הואיל והוא כעידית דניזק דמודה ר"ע לר" ישמעאל דאמר מיטב שדהו של ניזק ועידית דקאמר ר"ע עידית דניזק האמר ולא אתי לאיפלוגי עליה אלא בהקדש: ובפלוגתה דר"ש בן מנסיה ורבגן פליגי. דשמעיה ר"ע לרבי ישמעאל דלא איירי אלא בהדיוט אבל במקי הקדש פטר ליה ואתי ר"ע לפלוגי עליה: ח"ר מחי לח כח הכחוב. דמשמע דבקרא גופיה פליגי דלא בא הכתוב להכי אלמא בהדיוט נמי פליגי: ועוד מאי ה"ו להקדש. הואיל ומן העידית דקאמר ר' עקיבא אניזק קאי ולאקולי אתא דיהיב ליה מזיק מזיבורית מאי ק"ו להקדש גריעותא הוי ולר"ע יפה כחו דהקדש בנוקין דאמר דאפילו הוי מזיק תם שקיל הקדש מק שלם ונפקא ליה מרעהו: ועוד. תניא בהדיא דמן העידית דקאמר ר"ע אמזיק קאי: ישיב. כסף ישיב לבעליו דהוה למיכתב בעל הבור ישלם כסף לבעליו ישיב דכתב רחמנא למה לי הואיל וכבר כתיב ישלם לרבות כל השבות: מדעתו. אי משלם ליה מזיק נזקו מדעתו דלא אטרחיה ללעוק עליו בב"ד שקיל סובין אבל אם אינו רולה המזיק לשלם נזקו לניזק אלא בב"ד דהיינו בעל כרחו אינו משלם אלא כסף דו: דיקא נמי. דגבי מיטב כתיב

ישלם דמשמע ישלם בעל כרחו: ישולם. משמע על ידי אחרים דב"ד יורדין לנכסיו דמזיק אבל ישלם משמע נמי מדעתו: אלא אמר אביי. לא משכחת תירוצא להני קראי אלא כדמר כי האי גוונא דתרצה רבה להך דתניא כו': מי שהיו לו שדות בתים וכרמים. שוה מאתים זוז ותנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני דלאו עני הוא ונמצא גחל עניים היו לו מאתים זוו חסר דינר ונתנו לו שוה אלף זוו בבת אחת הרי זה יטול וזה יש לו בתים שדות וכרמים שוה מאתים זוו אבל אינו מולא למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחלה שוה מאה זוו וקרקעותיו ימכור במאה זוז דטפי מפלגא לא זיילי לעולם והרי יש לו מחתים זוז: והוי בה מר. והיינו רבה: אפילו טובא נמי ליספו ליה. שהרי עכשיו אין שוה מאתים זוז ותנן (שם) היו לו מאתים זוו חסר דינר אפילו נתנו לו שוה אלף זוו בבת אחת יטול: אפילו

אמרת וכו׳ ועל מדת חסידות לא הוו פליגי רבנן ובלאו הכי לריך לפרש התם כן: בור שהיו דו בתים בו׳. לא מיירי בבחים שדר

בהם דהת תנן במסכת פחה (פ״ח מ״ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:

דאייהור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. אף על גב שאינו מוצא לימו עליסם מאמים זוו לא יטול כלל לפי שגרם לעצמו ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק אזוזי אבל אם לא פשע אפילו שוות יותר ממאמים זוו יכול ליטול קודם שימכור בפחות משויין ורב אלפס מפרש בעשיר ועד מחלה היינו [א] עד שימלא שיקנה אותם לכל הפחות בחלי דמיהן וגרסינן בחר הכי אילימא דזיל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדייהו אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו הוזלו כל כך שאפילו המחלה לא יחנו לו לא ליספו ליה כיון דול ארעתא דכ"ע ושוות מאמים זוו אף לפי הזול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פי׳ אפילו מולא

ברגל ולא באדם המזיק אלא באומר הרי עלי מנה וכן משמע במחני׳ דתנא (לקמן דף ט:) נכסים שאין בהם מעילה ואכולהו אבות קאי ואפילו אנוקין דאדם למאן דאמר מבעה זה אדם והא דאמר שמואל בהשואל מן העידית: סאמר בהקדש שהורע כחו בנוקין. דלא שקיל נזק (ב"מ ד' נט:) כי יאכל פרט למזיק דלא משלם חומש ומשמע הא קרן

חייב היינו מדרבנן ונראה דשאר נזהיו דפטירי בהקדש גמירי מקרן ומאדם ומבור דפטר בו פסולי המוקדשים וכ"ש הקדש וא"ת היכי ילפינן שן מכולהו מה לשן שיש הנאה להזיקה וי"ל דיותר ראוי להתחייב אדם המזיק בידים ממזיק ע"י שילוח בעירה וא"ת רעהו דכתב רחמנא למה לי הא מוכי יאכל נפקא כדאי׳ במסכת מעילה (דף יט.) מקיש רחמנא הקדש לתרומה מה תרומה כתיב כי יאכל פרט למזיק אף הקדש כל מילי דאכילה ומזיק ליה פטור ולאו דוקא מידי דאכילה כדאיתא התם וי"ל דאי לאו דאשכחן דפטור מזיק הקדש לא הוה דרשינן מכי יאכל פרט למזיק אלא למעט חומש לחודיה ואע"ג דכי יאכל בתרומה כתיב ושם חייב מזיק . קרן דממון דכהן הוא מ"מ מהאי קרא דכי יאכל לא נפיק אלא מקרא אחרינא דהוי כגוזל חבירו ומזיקו ומיהו למ"ד (לקמן כו.) דאיכא כופר ברגל לא אתיא מכל הני דמה לקרן ואדם ובור דלא משלם כופר בפעם ראשונה ולרבי טרפון דאית ליה

(שם) כופר שלם בתם ניחא: ורבי עקיבא סבר לה כר' שמעון. תיתה לעיל (דף ה.) כי מוקי לה עדים זוממין כר"ע ליקשי אי ר"ע ליתני תרי גווני שור שור דחזיק שור להדיוט ושור דאזיק שור דהקדש וי"ל דבהקדש לא קמיירי אך קשה כי נמי סבר כר"ש לפרוך מה להדיוט שכן יפה כחו בנוקי אדם ולמאי דפיי דלא דרשינן כי יאכל פרט למזיק דלא משלם כלל אלא משום דכתיב רעהו אתי שפיר אך קשה ולפרוך שכן יפה כחו במקי בור: ועוד ק"ו להקדש. פירש הקונטרס הואיל ומן העידית דח"ר עקיבא אניזק קאי ולאקולא אתא דיהיב ליה מזיק

מזיבורית מאי ק"ו להקדש גריעותא הוא וקשה לפי" דאין זה גריעותא אלא חומרא דר"י פוטר לגמרי מזיק את ההקדש ור"ע מחייבו נ"ש ולענין מיטב נמי חשיבות הוא דמשלם ממיטב דניזק ולא מגרוע דניזק ונראה לר"י דה"פ מאי ק"ו להקדש דלענין חיובא מזיק בהקדש לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו להקדש כיון דרבי ישמעאל

אפילו

היה מודה בכך אי לאו משום דפטר ליה לגמרי: ישיב לרבות שוה בסף. נפ״ק דקדושין (דף ח. טו.) דרשינן נמי הכי גבי עבד עברי ויש [שום] לריכותא (ע"ש דף ב. בתוספות ד״ה נפרוטה): ישלם מדעתו משמע. וא״ת דנפרק הזרוע (חולין ד' קל: ושם ד"ה תנא) ישלם בעל כרחו משמע דהאמר תנא תני ישלם דברי ר' אליעזר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן וי"ל דהתם לא קאמר אלא דלא הוי מדת חסידות אלא בדין חייב ועוד אמר ר"ת דה"ק תנא תני ישלם דברי רבי אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת

הכתו' אלא לגבות לוזי

רבינו חננאל ר׳ עקיבה אומר לא בא מן העידית וקל וחומר להקדש. דסבר ליה כר׳ שמעו׳ בן מנסיא. רמי ליה אביי לרבא, לר׳ עקיבה דקתני מיטב שדהו שלמזיק, והתניא כסף ישיב לבעליו לרבות שוה כסף. פי' ישיב כל מה שמשלם המזיק השבה היא, דבדידיה תלה רחמ׳ דכחיי ישיר. ופריה אח . נא המזיק לשלם מעצמו, כל מה שירצה משלם. ואם דוחה מלשלם וכ"ד גובין ומוציאין ממנו, אין גובין אלא מיטב. ודייק גובין אלא מיטב. רב עולא מדכתי׳ ישלם וב עולא מוכוני ישלם ש״מ על כורחו. ואקשו עליה מי כתיב ישולם, אדרכה ישלם מדעתו משמע. פי׳ מאכילין אותו . מעשר עני עד מחצה, אם הוזלו נכסיו משום דדחיק לזבוני מאכילין . אותו מעשר עני עד שיעור חצי נכסיו שביקש למכור שאין דרך לזול יתר מיכן.